

הרב צבי שכטר

ראש הכולל

ע"ש ר' מרדכי דוד ועדינה כ"ץ

בן מהו שיעשה שליח לאביו להכותו

א. בהיתרא דשליח ב"ד

בסנהדרין (פה.) בעו מיניה מרב ששת, בן מהו שיעשה שליח לאביו להכותו ולקללו. א"ל ואחר מי התירו, אלא כבוד שמים עדיף, ה"נ כבוד שמים עדיף וכו'. ובביאור הספק הי' נ"ל עפ"י הגמ' מו"ק (טז.) ומנלן דנצינן ולייטינן ומחינן ותלשינן שיער וכו' דכתיב ואריב עמם ואקללם ואכה מהם אנשים ואמרטם. כלומר, דפשיטא דאסור להכות שום אדם מישראל, וכן אסור לקלל אדם מישראל, אך לשליח ב"ד ילפינן מקרא דנחמיה שיש היתר מיוחד¹. ונראה דזוהי כוונת הגמ' בכתובות (לב.) דמה לחובל בחברו, שכן הותר מכללו אצל ב"ד. ובפשוטו נראה דכוונת הגמ' לומר, דהותר מכללו לגבי מצות מלקות. ועפ"י הקשה האור שמח (פ"ב מרוצח ה"ט) דלא מצינו בשום מקום בגמ' שאיסור לא תרצח יהי' נחשב כאיסור קל מפני שהותר מכללו אצל ב"ד - לגבי מצות מיתת הרוגי ב"ד. ועיי"ש מה שתירץ².

ב. במצותו בכך

אכן טפי הי' נל"פ דא"א לדון על הלאו דרציחה שיהי' נחשב כהותר מכללו בגלל מצות מיתת הרוגי ב"ד, דשאני התם דמצותו בכך. וכן משמע במנחות (כה.) בסוגיא דריצוי ציץ, דת"ר ונשא אהרן את עון הקדשים, וכי איזה עון הוא נושא וכו', הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה בצבור. [עיי' תוס' יומא (ז:) ד"ה הא אינו נושא]. ... מתקיף לה רבי אילעא אימא עון שמאל, שהותר מכללו ביה"כ. (נטל את המחטה בימינו ואת הכף בשמאלו. רש"י). א"ל

1. ואף דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן, מכ"מ נראה דהיתר זה נכלל בדרשת הפסוק - ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם - אשר תלמדם מיבעי ליה ... אלו כלי הדיינים (דשייכא כהו שימה, דבר המיטלטל, רש"י).

2. והארכנו בדבריו במק"א בקונטרס סנהדרי קטנה, בגדר דין יתיר עצמו למיתה (עמוד 55).

אביי אמר קרא, עון, עון שהיה בו ודחיתיו, לאפוקי יוה"כ דהכשרו כשמאל הוא. (דהכי הוא הכשר מצותו. רש"י). הרי להדיא, דהיכא דמצותו בכך אין זה כגדר הותר מכללו. ועפ"י הי' נראה לפרש, דמאי דאיתא בגמ' כתובות הנ"ל דלאו דחובל בחברו חשוב כהותר מכללו, אין זה מכח מצות מלקות, דגם זה י"ל דחשיב מצותו בכך, ואינו בגדר היתר, אלא כוונת הגמ' כתובות להך דינא דמס' מו"ק דנצינן ומחינן ותלשינן שיעור.

ג. דין ב"ד מכין ועונשין

ואין דין זה זהה עם דינו של ר"א בן יעקב בסנהדרין (מו.) שמעתי שב"ד מכין ועונשין שלא מן הדין וכו', דהתם הרי מצינו שבין למלקות ובין למיתה אמרינן הכי, כדאיתא התם, ומעשה באחד שרכב על סוס בשבת בימי יונים והביאוהו לב"ד וסקלוהו ... ושוב מעשה באדם אחד שהטיח את אשתו תחת התאנה, והביאוהו לב"ד והלקוהו וכו'. ואילו הי' טעמא דהותר מכללו בלאו דחבלה מטעם זה דב"ד מכין ועונשין וכו', הרי שוב הול"ל הכי אף לגבי לאו דלא תרצח, וכקושיית האור שמח, אלא ודאי מן ההכרח צ"ל דהיתר זה דב"ד מכין ועונשין שלא מן הדין הלכה כללית היא והיתר אוניברסלי הוא הנוהג בכה"ת כולה, ואינה מיוחדת דוקא ללאווי דחבלה ורציחה, ודומיא דהיתרא דפיקו"נ הוא שנוהג בכה"ת כולה, ואין לנו לומר שאיסור בשר בחלב יהי' נחשב כהותר מכללו [עי' תוס' חולין (קטו:)] ד"ה כלאי הכרם] משום שלפעמים יש להתירו מטעם פיקו"נ, דהיתרא דפיקו"נ איננו היתר פרטי הנוהג דוקא בבשר בחלב, אלא היתר כללי ואוניברסלי הוא הנוהג בכה"ת כולה.

ד. המחום רבים עליהם

ועיין בשו"ע חו"מ (סי' ב'), דל"א מכין ועונשין שלא מן הדין אלא דוקא בטובי העיר שהמחום רבים עליהם, ומצאתי לח"א שכתב שהוה"נ בהך היתרא דשליח ב"ד, דאינו אלא בהמחום רבים עליהם, שהכל דין אחד הוא³, ולפי דברינו אינו נכון, דב' הלכות נפרדות הן, והאחד הוא דין מיוחד דוקא לשליח ב"ד, ונוהג דוקא בלאווי דקללה וחבלה וגזל והיזק, והשני הוא דין כללי הנוהג בכל התורה כולה, ונלמדים הם מפסוקים שונים, דהיתרא דשליח ב"ד למדוהו

3. בס' מעלי עשור (יו"ל משיבת מעלה אדומים), עמ' 29-30.

מקרא דנחמיה, והיתרא דמכין ועונשין שלא מן הדין איתא במגילת תענית שנלמד מקרא דובערת הרע מקרבך⁴, ומאחר שכן ניתן שפיר להאמר, דדוקא להך דינא דב"ד מכין ועונשין הוא דבעינן שהמחוס רבים עליהם, דאף ז' טובי העיר יש להם הכח הזה (כמבואר בשו"ע חו"מ שמה), דדין זה תלוי הוא במלכות - ומגדר קרא דמלך במשפט יעמיד ארץ, [עי' בתשו' אבנ"ז (יו"ד ח"ב) בקונטרס שש מעלות לכסא] דלקיום העולם - אם השעה צריכה לכך - רשאה ואף חייבת הממשלה להכות ולהעניש, ואפילו בעונש מיתה, ובכדי להקרא מלכות בעינן המחוס רבים עליהם. אך בנוגע להדין השני ששליח ב"ד רשאי לחבול ולהזיק ולקלל וכו' אך לא להמית בכדי לציית דינא ולכוף על המצוות, מפשטות הגמ' בב"ק (כח.) משמע דלא בעינן המחוס רבים עליהם, דאיתא התם, מנין לנרצע שכלו לו ימיו, ורבו מסרהב בו לצאת, וחכל ועשה בו חבורה שהוא פטור וכו', ומבואר שמה דמיירי בעבד שמסר לו רבו שפחה כנענית, עד האידנא היתר, והשתא איסורא (ורשאי להלקותו ולהפרישו, דהאי דינא לאו לנפשיה הוא, רש"י). ואפילו נימא דלא עביד איניש דינא לנפשיה, מכ"מ במקרה של אפרושי מאיסורא לכו"ע י"ל דעביד איניש, וכלשון הגמ' שמה בהמשך הסוגיא, דנעשית ידו כשליח בי"ד, ועי' בספר תקפו כהן (סי' כ"ד) להרש"ך מה שהביא ע"ש הב"ח, דזהו גדרה של הלכה זו דעביד איניש דינא לנפשיה, שדינו כשליח ב"ד, וכמו ששליח בי"ד יש לו היתר הכאה והזיק וחבלה, ה"נ בזה שרוצה למנוע עבדו מלעבור איסור שפחה, ואף שאין כאן בי"ד בכלל, מחשבינן ליה כאילו נתמנה זה להיות שליח בי"ד. ועיי"ש מש"כ ליישב עפ"י"ז את דברי הרמב"ם בפכ"ג מהל' מכירה ה"ג⁵.

ה. שיטת הרא"ש בתפיסה בקנס

ובהכי ניחא נמי מש"כ הרא"ש (פ"א דב"ק סי' כ"ף) בהסבר דינא דאי תפס

4. ועיין עוד מש"כ במקור דין זה באור המזרח, תשרי תשל"ח, במאמרי בענין חטא בשביל שתזכה, דיסוד הענין דמותר לעקור דבר מה"ת בקו"ע להוראת שעה למגדר מילתא (יכמות צ:): מקורו מקרא דושמרו בני" את השבת, חלל עליו שבת אחת וכו'. אך נקודה זו הכלולה במכין ועונשין, שמותר אפילו להלקות ולסקול לאחרים, דבר זה נלמד מקרא דובערת הרע מקרבך, ולזה בעינן המחוס רבים עליהם.

5. ואין להסיק מזה שמותר לזרוק אבנים כלפי אלו שמנהיגים המכוניות שלהם בשבת, דעפ"י פשוטו נראה דלא הותרו כל איסורים אלו לשליח ב"ד - אי' חובל, מזיק, גזל וכו' - אלא באופן שע"י הכאתו וקללתו ימנע את השני מלעבור על העבירה. אך בכה"ג, בין כה וכה ינהיג הלה את המכונית שלו, ורק נצליח למנעו מלהנהיגה בשכונה שלנו, ובכה"ג נראה פשוט דלית"י בכלל להיתרא דשליח ב"ד.

לא מפקינן מיניי [לענין פלגא נזקא בבבל], דאין זה תקנה דרבנן בעלמא (כדעת הר"מ הלוי ז"ל), אלא דינא הוא, דמדאורייתא מחייב ליה, אלא שאין לו דיין בכבל שיכופנו ליתן לו, בכל כה"ג אמרינן דעביד איניש [דינא] לנפשיה, ובפשוטו תמוה, דהלא בנוגע לתשלומי קנס, כל עוד שלא היה שמה פסק ב"ד ליכא אפילו חיוב לצאת ידי שמים לשלם, וכדאיתא בירושלמי פ"ג דכתובות [הובא בהגהות הגר"א לב"ק (עד:): אות א'], וכ"ה בתוס' כתובות (לג:): ד"ה לאו משום, ומה שיין לומר כאן דעביד איניש דינא לנפשיה לכופו לחברו לשלם, אם אפילו במשלם מדעתו ליכא קיום תשלומין בקנס, ומן ההכרח לומר דגדר ענין זה דהירושלמי כתובות הנ"ל היינו⁶, דתשלומי קנס צ"ל בתורת עונש⁷,

6. כלומר, דאין כוונת הירושלמי לומר שקודם גמ"ד ליכא בכלל חיוב קנס, ושהגמ"ד הוא שמחדש את החיוב [וכדמשמע דס"ל להאור שמח פ"ד מעדות ה"א, ד"ה הנה וד"ה ולפי סברתנו], אלא י"ל דהבדל יש בין דנ"פ לבין דיני קנסות, דדוקא בדנ"פ פועל גמר הדין לשוויי לגברא קטילא, וכן לשוויי לכהמה כאיסורי הנאה, אך כדיני קנסות אין הגמ"ד מחדש שום דבר, אלא שמשעת המעשה כבר נתחייב בקנס - על התנאי שיהי' לאחר זמן העמדה בדין, כאשר שמעתי מכב' מו"ר הגרי"ד הלוי סאלאווייטשיק, ישלח לו ד' מהרה רפו"ש מן השמים, בבאור דברי הרמב"ם פ"ח מנוקי ממון ה"ד, שור הפקר שהזיק פטור ... ולא עוד אלא שור המיוחד לבעלים שהזיק, ואחר שהזיק הקדישו או הפקירו, ה"ז פטור, עד שיהיו לו בעלים בשעת היזקו וכשעת העמדה בדין. ומקור לדין זה הוא בב"ק (יג:), דתניא ... יתר על כן אמר רבי יהודה אפי' נגח ואח"כ הקדיש ... פטור ... עד שתהא מיתה והעמדה בדין שוין כאחד. וע"ז הקשו בגמ', וגמ"ד לא בעינן, והא השור יסקל בגמ"ד הוא דכתיב, אלא אימא - עד שתהא מיתה והעמדה בדין וגמ"ד שוין כאחד. ומעתה צע"ג דברי הרמב"ם שלא העתיק לדינא את מסקנת הסוגיא, דלא סגי במיתה והעמדה בדין כאחד, אלא בעינן נמי שיהא אף גמ"ד בבעלים. וכבר עמד על כך המאירי. ובישוב דברי הרמב"ם ביאר בזה רבנו, שמן ההכרח לחלק בין דנ"פ לבין דיני קנסות [דפלגא נזקא קנסא], דעיקר פלוגתא דר"י וחכמים במשנה (ב"ק מד:): היינו בשור הפקר שהרג את האדם, אם סוקלים אותו א"ל, ובכדייתא הנ"ל תניא, יתר על כן אר"י דאפילו נגח ואח"כ הפקיר, ג"כ אינו נסקל. ועל זה הוסיפו בגמ', דלא סגי בהעמדה בדין, אלא בעינן נמי גמ"ד שוין כאחד, דבדנ"פ שפיר איכא חלות שם של גמ"ד, [האוסרו לכהמה בהנאה]. אבל בשור הפקר שהזיק, לכו"ע פטור ואין בזה שום מחלוקת, ואף כנגח ואח"כ הפקיר - נמי פטור, עד שתהא היזק והעמדה בדין שוין כאחד, אך בנוגע לשור המזיק, לא שיין בכלל כל המושג של גמר-דין, דאינו אלא סיום ההעמדה-בדין, ואף דמודה בקנס פטור [וכטענת האור שמח הנ"ל], אין זה מוכיח שהגמ"ד פועל לחדש את חיוב הקנס, אלא י"ל דהיינו טעמא, דמעשה ההיזק מחייב בקנס - על התנאי שיהיה אח"כ העמדה בדין. עכת"ד. והגר"א וסרמן בקובץ שיעורים (ח"ב סי' י"ג אות ה') הביא מדברי כמה ראשונים שבשט"מ לכתובות (מה:), דאפילו בדנ"פ הכי הוי, שאין גמר הדין יוצר את החיוב, אך אפילו נתפוש שכ"ה גדר הענין בדנ"פ, עדיין יל"ח בין דיני קנסות לדנ"פ, וכאמור.

7. ורבנו הגרי"ד ס' נסתפק לדעת הרמב"ם שיש אי' מיוחד בפנ"ע שלא להעניש בשבת, אם יכופו הב"ד את האדם לפרוע קנט בשבת, אם גם ככה"ג ג"כ יעברו על האיסור של אין מענישין בשבת. ואפילו נתפוס בפשיטות שענין תשלומי קנס בודאי בתורת עונש הוא, עמש"כ כזה בכאר

ובכדי להחשב כעונש בעיניו שלא ישלם מדעת עצמו, אלא שיענישוהו הב"ד, ומאחר דשייך לומר כאן עביד איניש דינא לנפשיה (דחשיב כאיכא פסידא, מאחר שאין שם בכבל ב"ד שיכול לכופו, ולעלות לא"י ולדון שמה בפני הסמוכים עולה הון רב), שפיר י"ל דנעשית ידו כשליח ב"ד, וכשתופס הניזק את דמי הפלגא נזקא, חשיב כאילו ענשוהו הב"ד בקנס הזה, וחשיב שפיר כקיום של תשלומי הקנס.

יצחק, שנת תשל"ב, בדין אין אדם משים עצמו רשע, עדיין יש מקום לספקו של רבנו, אם זה שאסרה תורה להעניש בשבת היינו דוקא בעונשי הגוף, או אפילו בשאר אופני עונשין.

[וכה"ג נראה דיש להסתפק נמי בנוגע לבושת, דתניא בב"ק (פו:) ר' יהודה אומר סומא אין לו בושת, וכך היה ר' יהודה פוטר מחייבי גלויות ומחייבי מלקיות ומחייבי מיתות ב"ד וכו'. ופשטות הגמ' מורה דכמו שגלות ומלקות ומיתה עונשין הם, כמו"כ תשלומי בושת, דאיתא בגמ' ספ"ב דב"ק (כז.) דאינו חייב בושת עד שיתכוון לבייש, או עכ"פ עד שיתכוון להזיק, משא"כ שאר תשלומי חובל, עיי"ש בגמ' להדיא. ובפשוטו נראה דה"ט דתשלומי בושת הוא בתורת עונש, וא"א להעניש אא"כ עבר האדם על איזה דבר במזיד. ועגמ' שם (כז:) חסדא חסדא קנסא קמגביח בכבל, ופרש"י שבושת קנס הוא. ועיי"ש בתוס' דלאו קנסא הוא, אלא דין קנסא הוא כדאמרין בהחובל, דבמילתא דלית ביה חסרון כיס לא עבדינן שליחותייהו. וכעין ספקו של רבנו בקנס יש להסתפק נמי בבושת.

ובשיעורי רבנו למס' ב"ק הכין בהך דפ' החובל, דלאו דוקא מבושת הי' פוטר ר"י להסומא, אלא מכל החמשה דברים, דשאני תשלומי חובל מתשלומי מזיק, ועפי"ז תמה ע"ד ההג"א פ' החובל על המשנה דחש"ז פגיעתן רעה ... הם שחבלו באחרים פטורים, דמכ"מ חייב לשלם לכשיגדיל, וכדמשמע מדברי רש"י (צח:) דכפייה רפרם לרב אשי לשלם בעד שטר ששרף כילדותו, וטען רבנו שיל"ח בין תשלומי חובל לבין תשלומי מזיק. ועפ"י פשוטו, לא ראיתי הכרח לומר (בדף פ"ו) דבושת לאו דוקא, ושיהיה הסומא פטור מכל חמשה דברים, ועיינן].

ועחי' רעק"א לאו"ח (סי' של"ט) דאף דאין דנין בשבת, מכ"מ באומר איני יושב בסוכה וכדומה, דהדין דמכין אותו עד שתצא נפשו לקיים העשה, ולא בדרך עונש, י"ל דזה מותר בשבת. (משבצות הזהב בפתיחה להל' שבת). וכן כתב עוד שמה ע"ש תשו' שבות יעקב, דאם רוצה לברוח ולעגן את אשתו, מותר לחבשו בשבת, דאין זה עונש על לשעבר, אלא כפייה על להבא, שרוצים לכופו שלא יחטא לעגנה. ועפ"י פשוטו מתבאר מזה, דגדר ענין מלקות על חטאים היינו בתורת עונש על לשעבר, ודלא כדברי מהר"ל מפראג בספרו גור אריה עה"פ בקרת תהיה, שדרשו בו חכמינו - בקראי תהא, שעיקר ענינה של מלקות היינו לייסרו ולכופו על להבא שלא יחזור לחטוא עוד, [עי' בית האוצר (ח"א כלל נח) בענין אין עונשין מה"ד לענין מלקות], אכן אינו מוכרח, ויש לחלק.

ו. באור ספק הגמ' - בן מהו שיעשה שליח

ומעתה נל"פ, דזאת היתה נקודת הספק בגמ' סנהדרין (פ"ה) הנ"ל, דבמכה אדם מישראל יש לאו אחר דלא יוסיף פן יוסיף, ובמכה אביו ואמו יש לאו נוסף - עי' רמב"ם בספהמ"צ (ל"ת שי"ט). וכן המקלל אדם מישראל עובר בלא תקלל חרש, ובמקלל אביו ואמו יש לאו נוסף, עי' רמב"ם הנ"ל (ל"ת שי"ח)⁸, ובזה יש להסתפק בהך היתרא דשליח בי"ד, אם רק הכאת סתם כל אדם מישראל וקללתו הוא שהותרו, שאין בהם אלא חדא איסורא, או דנימא שאפילו בהכאת אביו וקללתו, שיש שמה לאו נוסף, ג"כ נהיג הך היתרא דשליח בי"ד.

וכה"ג נסתפקו בגמ' קידושין (כא:) איבעיא להו כהן מהו ביפת תואר, חידוש הוא, ל"ש כהן ל"ש ישראל, או דילמא שאני כהנים הואיל וריבה בהן מצוות יחירות. כלומר, דגדר ענין חידוש היינו - דבר הסותר את הכלל [חוס' יבמות (ז.) ד"ה לפין], כלומר, דביפ"ת יש יוצא מן הכלל לאי' ביאה בנכרית, דכאן הותר איסור זה, ובכהן הבא על הנכרית, נוסף על אי' הנכרית הנוהג אף בישראל, יש גם איסור זונה, ובזה נסתפקו, אם היתרא דיפת-תואר מועיל דוקא להתיר לחדא איסורא דנכרית, או אפילו לתרי איסורי - לאי' דנכרית בצירוף עם אי' דזונה. וכן נסתפקו שמה בקידושין בעבד עברי כהן מהו בשפחה כנענית, והכל כנ"ל.

ז. גיוס כהנים לצבא

[ואגב, מאותה הגמ' בקידושין מתבאר שהכהנים שמשו בצבא, ולא נפטר מלהלחם מטעם אי' טומאה למתים, ודלא כדעת הסוכרים שכמו שנשים פטורות מפרשת זכור מפני שאינן בחיוב מלחמה, כמו"כ כהנים, וממילא, אין כהן בעל-קריאה מוציא את הצבור בקריאת פ' זכור מכח דינא דכל מי שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים י"ח (ר"ה כט.), ועיין כל זה בס' בנין שלמה לאר"ח מאת הג"ר שלמה הכהן מווילנא (במפתחות לסי' נ"ז).]

8. ועיי"ש בהשגת הרמב"ן שכתב, ואני אומר שאזהרת האבות בקללה ובהכאה לא באה אלינו אלא מפני שהם בכלל ישראל שהוזהרנו על כולם אע"פ שגזר באלו עונש, אינם מניעות גמנות לעצמן, כי אין חשבונו בעונשין אלא בלאוין, והרי הרב אומר כן וכו'. ועיי"ש בסוף דברי הרב מגילת אסתר ובלב שמח מה שהביאו מהספר זוהר הרקיע ליישב הסתירה שבדברי הרמב"ם. ועכ"פ מעצם איבעיית הגמ' כאן בסנהדרין מתבאר להדיא כדעת הרמב"ם דבבן המכה או המקלל את אביו, שנוסף על הלאו הנוהג בכל אדם מישראל, יש כאן איסור מיוחד של מכה אביו ומקלל אביו ודלא כדעת הרמב"ן בהשגות.

ח. קללת מלך ודיין סמוך

וכה"ג ע"י גמ' מו"ק (יז.) במערבא מימנו אנגידא דצורבא מרבנן, ולא מימנו אשמתא. וע"י באור הנצי"ב לשאלתות (סי' ל' אות א') דענין שמתא היינו קללה, ובמערבא הי' הת"ח סמוכים באמת, נולא כמו בבבל - שאין סמיכה בבבל (גמ' סנהדרין יד.) [והמקלל דיין שיש לו סמיכה, נוסף על הלאו הרגיל דמקלל כל אדם מישראל הנלמד מקרא דלא תקלל חרש, יש איסור נוסף של אלקים לא תקלל, והיתרא דשליח ב"ד לקלל אינו מועיל אלא להתיר חדא איסורא, ולא להתיר תרי איסורי. ועיי"ש עוד בנצי"ב, דמה"ט לא נדוהו לדוד עד שלא ברח מאבשלום, דבמקלל מלך ג"כ יש איסור של נשיא בעמך לא תאור, בנוסף לאיסור הכללי דמקלל כל אדם מישראל, ודוקא כשברח מאבשלום, אז הי' דינו כהדיוט. אבל כל זמן שהי' עדיין דינו כמלך, לא הותר לב"ד לנדוהו.

ט. חוץ ממסית

והנה מסקנת הגמ' סנהדרין (פה:) דלכל אין הבן נעשה שליח לאביו להכותו ולקללו, חוץ ממסית, שהרי אמרה תורה וכו'. כלומר, דבדנ"פ קיים כלל של והצילו העדה, שעל הב"ד תמיד להפך בזכותו של הנדון. ומבואר בגמ' (סט.) שאף בנוגע לדרשת הפסוקים נמי ילפי' מהך קרא, שתמיד יש לדרוש להקל - בדנ"פ ובדיני מלקות⁹, אלא דס"ד הגמ' הי' דמכח הך כללא דוהצילו העדה יש לנו לדרוש בפסוקים להקל - אפילו כנגד הרוב, וע"ז הסיקו בגמ' דעד כדי כך ליתא, דתמיד יש לדרוש את הפסוקים עפ"י הרוב - אפילו בעניני דנ"פ. אך בשאר עניני דרשות הפסוקים, שפיר י"ל דתמיד דרשינן לקולא בדנ"פ, חוץ ממסית, דמבואר בגמ' סנהדרין (לג:) - וחילופא למסית דכתיב לא תחמול ולא תכסה עליו. כלומר, דכל עניני הצלה אינם נוהגים במסית, וממילא אף לגבי דרשת הפסוקים וקביעות ההלכות נמי יש לחלק בין מסית לשאר חייבי מיתת ב"ד, וממילא שפיר מובנת מסקנת הגמ' הכא (בדף פה:), דנסתפקו בהיתרא דשליח ב"ד, אם מועיל אף להתיר תרי איסורי, או שרק מועיל להתיר חדא איסורא, וע"ז הסיקו, דבשאר הנענשין, דאזלינן בהו תמיד לקולא, אין הבן נעשה שליח, אך במסית, דאין בו הדין המיוחד של והצילו העדה, אזלינן בתר המסתבר, ושפיר אמרינן דמדהותר בי' חדא איסורא, הוה"נ נמי דהותר אידך איסורא דמכה אביו ומקלל אביו.

9. עמש"כ בזה בחוברת סנהדרי קטנה, בדין והצילו העדה.

י. בהגדרת החיות

ואגב, עיי"ש בתחילת הסוגיא (פד:) ששאלו (לגבי מכה אביו ואמו) ואימא אע"ג דלא עביד ביה חבורה ... אמר קרא מכה אדם ומכה בהמה, מה מכה בהמה עד דעביד בה חבורה, דכתיב בה נפש, אף מכה אדם עד דעביד חבורה. ופרש"י שמה (ד"ה דכתיב), ונפש משמע דם, דהוה חבורה. ומבואר מכאן דגדר חיות הנפש תלוי במרוץ הדם, שכל זמן שהדם מסתובב בעורקים, דינו של הבע"ח כחי, וכשפסק הדם מלהסתובב, אז דינו כמת. וכן מורה פשוט דברי התוס' כתובות (ה: ד"ה דם, שהעושה חבורה עובר משום נטילת נשמה וכדכתיב כי הדם הוא הנפש. ומאי דאיתא בגמ' יומא (פה.) שהכל תלוי בנשימה, עפ"י פשוטו צל"פ דאין זה עצם הקובע ועצם הגדרת החיות, אלא שזה משמש כסימן על החיות, שכל זמן שהבע"ח עדיין נושם, הרי יש לפנינו הוכחה שדמו עדיין מסתובב בעורקים שלו, וכשהפסיק מלנשום, אחרי שהייה מועטת (כן הוסיף הרמב"ם בהל' אבל פ"ד ה"ה) יש לנו להניח שכבר הפסיק מרוץ הדם שבגופו, ועל כן דינו כמת, ואכמ"ל¹⁰.

10. וכבר הארכנו בנקודה זו במאמרנו שבחוכרת בית יצחק, שנה זו.